

KARYS

Eina syki savaites

Kaina: 3 mėn. 10 auks., 6 mėn. 20 auks., 12 mėn. 35 auks. Atskiri numeriai — 80 skatika. —
Adresas: Kaunas, Lat- svės Aleja 10 Nr. «Kario» — Redakcija. —

Nr. 33 (117)

Kaunas, 1921 m. rugpjūčio mėn. 18 diena.

III metal.

K. Kubilius.

Rygos tarptautinė žemės ūkio ir pramonės paroda.

(Mūsų specialio korespondento)

Kalbant apie Rygos Ž. Ū. ir pram. paroda, reikalinga yra šiek tiek prasitarti ir dėl parodų apskritai. Parodos, kaip jau ir pats šis pavadinimas liudija, rengiamos yra tuo tikslu, kad parodyti, kaip toli krašto ūkio bei pramonės srityse nužengta yra, kokie nauji išradimai padaryta, ar senai patobulinta.

Paroda suteikia ūkininkams galimybės susipažinti su tobulausiomis ūkio mašinomis, padargais, ūkininkavimo būdais ir t.t. žodžių, su visu kuo, kas yra padaryta ūkio našumo pakėlimui.

Pramoninkas čia turi galimybės susipažinti su geriausiomis, tobulausiomis mašinomis ir pramonės įmonėmis ir pirkti tas mašinas tiesiog nuo gamintojo, apeidamas eilę perpirklių. Apskritai parodos yra labai svarbus reiškinys valstybės gyvenime, ir itin svarbios tarptautinės parodos, kuriuose dalyvauja daug kitų valstybių, rodydamos kas naujo jose padaryta ūkio ir pramonės srityse. Rygos tarptautinė paroda tapo atidaryta š. m. rugpjūčio 1 d. ir tęsis, rodos, ligi 28 d. Tas nepaprastas įvykis latvių buvo tinkamai įvertintas ir iškilmingai apvaikščiojimas.

Dėja, man neteko dalyvauti parodą atidarant, taigi eisiu, tiesiog, prie pačios parodos eksponatų aprašymo. Rygos paroda galima laikyti tarptautine, kadangi čia šalia latvių, dalyvauja ir kitos tautos-vokiečiai, anglai, čekai-slovakai, danai, amerikona ir kt. Net Sovietų Rusija siunčia į parodą savo eksponatus (rankų išdirbinius įvairių žvėrių kaštius ir kt.).

Reikia pasakyti, kad šiemet Rygos paroda turi labiau „bizneriška“ pabūdį, ir daugumas eksponatų išstatyti su tikslu parduoti, bet tai, žinoma, ne mažina svarbios parodos reikšmės.

Ką gi įdomaus galima rasti šioje parodoje? Reikia pasakyti, kad čia nėra nieko itin įdomaus, bet kartu viskas įdomu.

Šiai Latvių kooperatyvų centrinės sąjungos „Konsums“ išstatyta pavyzdinga pieninė. Čia visas komplektas mašinų, reikalingų didesnei, gerai įtaisytai pieninei: mažas elektromotorius, įtaisai pienui supilti ir atšaldyti, centrifugų, sviestui mušti statinės, įvairių rūšių didesni bei mažesni separatoriai, smulkūs įnagai pieno kokybei iširti ir t.t.

„Kaip gerai būtų pamaniau sau“, kad nors kelias panašias pienines įtaisytų mūsų kooperatyvai Lietuvai! Jų be pieninių negalės pas mus plačiai išvystyti gyvulių ūkis. Sėkmingas gyvulių auginimas reikalauja geros pienui rinkos, o tokios rinkos negali būti, jeigu pieno pardavimas arba į sviesto jo perdėbimas nebus tinkamai pastatytas. Čia tai ir ateina ūki-

ninkui pagalbon gerai suorganizuota kooperatyvų pieninė. Latviuose kooperacija plačiai leido šaknis. Mūsų kooperatyvų sąjunga „Konsums“ suvienijo 250 atskilų įvairių rūšių kooperatyvų, išmėtytų po visą Latvijos plotą. Kad paruošus reikalingą kooperativams darbininkų ir kooperacijos idėjų platintojų kadra, „Konsums“ 1920—21 m. surengė 4 kop. kursus, kuriuos baigė 217 klausytojų.

O pas mus Lietuvoje kas padaryta šioje srityje? Berods nieko, arba labai maža.

„Konsumo“ techninė dalis išstatė parodoje Brasovos upės jėgos sunaudojimo projektą, kurį įvykdę latviai gaus minimum 1000 arklių jėgų spėką. Kokį didelį plotą tuomet galima bus apšviesti pigia elektros šviesa, kiek mašinų elektros jėga varytų! Čia pat yra ir latviškame Valke „Jėgų stoties“ ir lentpiuvės įrengimo projektai. Iš paduotų „Konsumo“ darbuotės diagramų ir schemų, matyti, kad ši sąjunga yra daug nuveikusi ir turi šviesią ateitį.

(Bus daugiau).

Lenkų didvyriai.

Kas yra Korfanty?

„Volia Rossii“ bendradarbis, S. Vladimirov, duoda charakteringų žinių apie lenkų didvyrį Korfanty. Jis rašo:

„Korfanty vardas dabar neišsina kaip iš lenkų, taip ir pasaulinės spaudos. Korfanty tarnyboje visas korespondentų legionas, kurie susimetę Aukštojoje Silezijoje. Pasaulis smulkmeniškai informuojamas apie tai, kaip Korfanty valgo, geria, miega ir t. t. Sovietinė lenkų spauda aprašo visus šio naujo tautinio didvyrio žygius. Tokio „Kur. Varšavskio“ korespondentas rašo, kaip jis važlavo su Korfanty, kaip Korfanty panorėjo valgyti, ir kaip jis korespondentą pakvietė su juo užėiti į pirmą pasitaikiusią pirkia, kur juos, žinoma, pavalgydino. Korespondentas nustebo: „Kaip, generole, nebijote valgyti pirmoj pasitaikiusioj vokiečių pirkčioj, nebijote, kad jus nunuodintų?“ Korfanty j tai jam atsako: „Čia nei vokiečių, nei lenkų nėra, čia sileziečiai“... Situose žodžiuose įdėta visa jo programa, mat, mena būsiąs nepriklausomos Aukš. Silezijos valdovas. Pirklios šeimininkė, tipinga vokiečių, žinoma, Korfanty pažino ir ėmė smarkiai vokiečius... keikti. Korespondentas nustebo... Korfanty jam vėl sako: „Aš jau sakiau jums, kad čia nei vokiečių, nei lenkų nėra, jie visi sileziečiai“...

Po lenkų korespondento skuba „Matin“ specialis korespondentas. Šis stačiai apsvaigsta džiugsmu... Korfanty, aukštas, tiesus, sveikas vyras, rankos bruktis, skrenda kalzerio automobilijų po visą Sileziją ir

ne tvarka, o stačiai stebuklus daro visoje jo valdomoje šaly. Štai Korfanty ir „Matin“ korespondentas pasako, kaip kokios vokiečių gamyklos, kuri nedirba. Korfanty sūnėta: Kodel gamykla neveikia? Duokite čia šeiminiškai Savininkas vokiečiai, aiškina visagalinčiam generolui, kad jei jo gamykla dirbs, tai vėliau iš vokiečių pusės turėsias nemalonumų. Korfanty, braukčiu grasydamas, pareiškia: „Ka tamsta renkiesi, ar vėliau vokiečių kareivijai, ar pas mane kartuves“... Vokiečiai prie šių žodžių kaž kodel šypso (matyti, dėl smagios perspektyvos būti pakartam) ir atsako: „Gera, tačiau aš norėčiau šį jūsų pareiškimą turėti popieriaus lape.“ Visagalinči valdžia tarsi nepastebi vokiečių ramios, bet žuodimos ironijos, ir šaukia: „rytoj toks lapas bus atsiųstas!“ ir rytoj, o stebuklail „Matino“ korespondentas džiūgauja, gamykla veikia visomis pajėgomis!

Aš ėmiau pačias charakteringusias citatas (cituoju atmintinai, bet už mintis atsakau S. V.), bet pasaulinėje spaudoje jūs kasdien rasite analoginių žygių, kaip generolas braukčiu daro paniką savo sifeziečiuose. Kame reikalas! Kas tas „tautinis didvyris?“ Kokio kilimo ir koks asmuo? Vazinėdamas po Lenkiją, šį klausimą mėginau statyti. Iš vieno gaudavau atsaką: „O, Korfanty, ecce homo!“ Iš kitų, ypatingai lenkų socialistų (P. P. S.) atsargų, tiesa, kiek rūkštų atsiūšimą, bet vis tik bendras įspūdis toks: na, leiskime, jis tautininkas, vis tik matyti didvyris, didis žmogus!

Ir štai dabar, tirdamas žinias apie Lenkiją, aš radau visą ir tikslia, (jei nepasakius daugiau) šito „tautinio didvyrio“ charakteristiką.

Tiesa, ši charakteristika sudaryta dar 1919 m., kuomet Korfanty da nelaikytą lenkų tautiniu didvyriu, bet už tat kompetentingiausio žmogaus, lenko, P. P. S. nario atstovo charakteristika. Užleidžiu jam žodį. Knygoje „Lenkijos pervartos“*) 54 pusl. šis autorius atstovas E. K. duoda tokią Korfancio charakteristiką. Kada „Narodova Demokracija“ stoji prieš lenkų socialistinę (Moračevskio) valdžią, Korfanty buvo pirmasis šaudytojas. Toliau tekstą cituoju visumoje:

„Korfanty, anuomet išrinktas atstovu į Berlyno parlamentą Aukštosios Silezijos kasyklų darbininkų ko-

*) „Przewrót w Polsce“, surinko atstovas E. K., P. P. S. edinis. Krakow—Warszawa 1919.

vojai, prieš nepasitenkintus katalikų dvasininkus, suvojam su „centro“ partija, prieš Naperalstiką ir jam panašių atmatų valią, visai trumpu laiku susiuostė su Naperalstikais ir centrovikais. Troksdamas lobio ir pagarbos jis parduoda savo spaustuve pikčiausiam lenkų idėjos priešui—katalikų centrui. Tos vietoje kuria naują spaustuve, kaisioja žmonėms niekniekius, kaip arabų ir amerikiečių avantiūras, „Buffalo Bill“ ir „Nik Kartero“ policinius romanus. Karjeristo tipas be tytikinimų, be charakteriaus. Pirmacilis demagogas ir provokatorius. Moka stovėti pozoje. Moka inscenuoti minios entuziazmą ir samdyti žmones, kurie iškinke iš jo karietos arklius patys tempis savo pečiais („Po du auksinų už žmogų“) — brangiai mokėti nemėgsta. Moka organizuoti pasikėsinimą prieš savo asmenį. („Po 20 auksinų už pasikėsinimą“). Moka svaidyti žaibais ir perkūnais vokiečius, o pinigus laiko vokiečių bankose arba aprūpinti brolių Frankovskijų firmoje, firmoje kuri vokiečių okupacijos metu Lenkiją apvogė milijonais auksinų. Kupinas pagarbos jausmų pasikalbėjime su Pilsudskiu apie darbavimąsi valdžioje, o už pusvalandžio endekų mitingė isteringai šaukia „Salin Pilsudskij“ ir t. t.

Tokios charakteristikos asmuo, rodos, tikty bet kur, tik jau ne į „tautinius didvyrius“...

Tačiau mes gyvename tokiu nuostabiu laiku, kuomet „pirmaciliai demagogai ir provokatoriai“ ūmai išplaukia iš sudrumsto vandens „tautinių didvyrių“ pavydalu, ir jų asmenimis užimta ne vien pasaulio spauda, bet ir „pasaulio likimo sprendėjai“, kaip Lloyd George, Briand ir kiti.

Belgijos būsimoji kariuomenė.

Europos valstybių tikras nusiginklavimas ir galimybė perelti prie milicinės sistemos bus apžėta ne konferencijomis ir nustatymais, o tuomet, kuomet „nugalėtojai“ ras sau atitinkamą faktinį savo ginklavimosi sumažinimą.

Tuo žvilgsniu ypatingai įdomūs „mažosios“ ir „taikios“ Belgijos planai, kadangi juose, kaip vandens lašė, atsispindi visos Antantės pažiūros ir tendencijos.

Ginklo Draugas.

Zuikelio bėdos.

(Dezertyro pasakojimas).

Dar pernai prieš rudenį mane paėmė į kariuomenę. Išėjau bijodamas ir graudžiai atsisveikindamas su savaisiais. Tėvukas kiek apsiverkęs palinkėjo laimingai sveikam grįžti namo, bet motina tiesiog alpo ir ašaras liejo gausiai, kad mane silpnino ir sunkino mano persiskyrimą.

Dažnai motina man įkalbinėjo iš kariuomenės bėgti, o ji namie mokėsianti mane paslėpti, kuone liepte liepe tą padaryti; tėvukas į tą šalčiau žiūrejo.

Namie laimingai, berūpesčiu gyvenau. Mano tėvai pasiturį ūkininkai, turintieji iki 50 dešimtnių žemės ūkį. Nieko netrūkome. Pasidirdavome naminės „samogoknės“ ir iki kariuomenės lyg piene plaukte plaukiau. Laisvas ir nesuvaržytas mano gyvenimas. Buvau išlepintas tėvų, ypač motynos, išaugau mylis liksmai pagyventi šokius, įsigerimus, naktinius valkiuojimu ir kt., bet turėjau išvermės ir drąsos. Prirekus eiti kariuomenėn mane mano būdas labai gaudavo ypač pagalvojus apie kautynes. Prieš akys stoji man naktis ir visa mano gyvenima lyg rodos ap-

dengė migla, per kurią aš nieko negalėjau įmatyti, kaip tik mirtį, kurios aš labai bijojau.

Priėmė mus ir pristatė į pulką, kiek pamokytas patekau į frontą, kur prasidėjo kovos su lenkais. Žygiavau nusimines. Stoji prieš akis mano praeltis ir netolimoji ateltis mirties šmėkla. Į kelintą dieną patėkęs apkasuosna drebečiau lyg drugio krečiama. Atsiminiau motinos žodžius, patarimą pabėgti. — Ji namie mane paslėpti mokė, — maniau sau. Dabar man tie žodžiai patiko ir ryžausi tai vykdyti. Vakare prasidėjo kovos. Patrankos ėmė staugtį iš abiejų pusių, kulkos svaidžiai kaip žirniais sėjo aplinkui. Baugu pasidare. Aš buvau kuone apmires, nejaučiau nieko, tik mačiau vieną mirtį. Bijojau būti apkasuose, bijojau ir bėgti, kadangi viršum apkasų švilpė kulkos ir išlipus galėjo pakirsti. Po vidunakčiui aptilus kautynėms ir atmusus lenkų puolimą, keturi man panašūs draugai sutarėm pabėgti. Norėjome prikabinti ir penktą, Jerių Staliupaitį, netolimą nuo mūsų kaimyną, turintį vos 2 dešimtnių žemės, bet jam piktai į mus pažiūrėjus ir rusciai ištarus kerštingus žodžius, kad mes kaip priklausau turtingesniai luomui ir vargo nemate norime lenkų ir nemanome nuo jų ginties, pabėgti, kad nepraradtu kuopos vadui pasiteisinome, kad juokaujame ir bėgti nemanome, netrukus, kad šit tiek aprimo keturiam

Liepos mėn. 4 dieną š. m., sąryšy karo biudžeto su svarstymu atstovų rūmė, Albertas Devez, karo ministeris, trumpais bruožais davė tokį būsimų Belgijos ginkluotų pajėgų paveikslą.

Be to šioje šiuo laiku ginkluotos yra dvi šauktinių (1919 ir 1920) klasės, sudarančios 113,500 žmonių kariuomenę. Jie sudaro 12 divizijų, 1 brigadą sunkios artilerijos (iš 3 pulkų) ir specialę kariuomenę, kurios sudėty yra: 86 pėstininkų pulkai, 12 raitijos pulkų, 21 artilerijos pulkas ir 6 inžinierių ir technikų pulkai.

Atėtyje, nuo 1923 metų, išlaikant nuolatines kariuomenės tipą, manoma pereiti prie vienos klasės šaukimo, kas duos galimybės sudaryti 75,000 kariuomenę (65,000 šauktų ir 10,000 einančių viršlaikinę tarnybą).

Kadangi prityrimas parodė gerai sutvarkytų šauktųjų štabų reikalingumą, tai manoma įvesti Belgijos kariuomenėje nesantius, korpusų štabus.

Taikos metu viso manoma palikti 9 pėstininkų divizijas, 1 raitijos diviziją (dviejų brigadų), 1 sunkios artilerijos diviziją (6 pulkų) ir specialę kariuomenę, tam skaičiuojant tankų ir aviacijos korpusą.

Visos šios dalys bus suvestos 6 korpusuose, kurių 3 turės po 2 divizijas, o trys po vieną diviziją.

1 korpusas, kuris bus laikomas sustiprintoj sudėty, skiriamas dalyvauti Vokietiją okupuojant, 2 ir 3 korpusai, kiek mažintos sudėties, bus skiriami sustiprinti esant 1-jo korpuso reikalui.

Mobilizacijos laiku, po šautuvu stos 350,000 žm., sudarančių 20 lauko kariuomenės divizijų, sujungtų 6 korpusuose. Šauktųjų likučiai tuoj bus teritorialės kariuomenės sudėty, o taip pat sudarys kvalifikuotą atsargą „pramonės mobilizacijai“ apsaugoti.

Pasaulinis karas parodė, pasakė ministeris, kad negana turėti žmonių, bet reikalingas toks pat šalkas ir karo medžiagos. Kare krauju ir smūgiu mokama dėl technikos jėgų priruošimo stokos. Šitam tikslui reikia mokėti duoti tinkamų aukų. Aviacija ir tankai turi būti patobulinti, jų rolė nuolat auga.

Šiais 1921 metais bus suformuota 5 naujos, naikintojų kulkosvaidininkų ir žvalgų eskadrilės, iš viso 53 nauji aparatai. Aerodromų skaičius bus padidintas ir geriau organizuotas. Aviacijos mokykla kas-

met ruoš po 80 pilotų. Privatinė aviacijos pramonė bus uoliai remiama. 1922 metams karo aviacijos biudžetas bus da padidintas, kadangi, ministerio žodžiais, ateitis priklauso šios kariuomenės rūšiai.

Taip pat bus padidinta sunkioji artilerija, ypač toli šaudomoji.

Tankų korpusas jau suformuotas prancūzų tipo (18 kuopų). Kaip tik bus aprėžti naujausio tankų tipo mėginimų rezultatai, geriausi bus įgyti.

Del didelių nustatytų išlaidų, o taip pat del karo likvidacijos išlaidų (230 milijonų frankų), Belgijoje 1921 metams karo biudžetas pasiekė didelio skaitmens—1,146 milijonų frankų. Tame skaitmeny okupacijos kariuomenės išlaidų 368 mil. fr. Vokietija šias išlaidas turės grąžinti.

Normalis artimų metų biudžetas numatomas apie 550 mil. fr. kurs beveik tris kartus praneša buvusį prieš karo (140 mil. fr.).

Jei prisiminsime, kad „militarizmo“ epochoje prieš didįjį karą Belgija turėjo 6 divizijas ir esant 1914 metų mobilizacijai buvo išstatyta 125,000 karių, tai aukščiau nurodyti belgų krašto apsaugos ministerijos planai visiškai atvaizduos, kiek tasai militarizmas, kurio sunaikinimas per pasaulinį karą buvo vyriausiu Antantos obalsiu, Antantai nugalėjus, tikrumoje liko sunaikintas ir daugiau nebegyvuoja.

R. Z.

Kaip Vilniečiai gyvena.

— „Vilniaus Garsas“ straipsny „Karingas susirinkimas“ rašo: „Mitingas, kurį sušaukė Vilniuj liepos 17 d. „Gyventojų noro priklaustyti prie Lenkijos Sąjunga“ miesto teatre prie Poguliankos, turėjo ruošimosi karan prasmę. Skelbimuose buvo nurodytas mitingo tikslas „Protestuoti prieš Lietuvių žiaurų elgimąsi su lenkais“. Bet apie tuos „žiaurumus“ tik keliais žodžiais paminėjo Sąjungos pirmininkas, prof. Parčevski pradėdamas mitingą. Kiti kalbėtojai „žiaurumų“ visai nelietė, arba minėjo tik bendrais žodžiais. Taip ir liko mitingui neišku, kas atsitiko Lietuvos Seime. Visi kalbėtojai stengėsi priruošti klausytojus prie eisenos prieš Kauną.

pabėgome. Lig rytui nuėjome tolokai. Dieną apsinavojome miške pailsėti ir vel nakčia keliauti, kadangi diena bijojome kareivių, milicijos ir šaulių. Gulėdami tankiame krūme girdėjome apkasų pusėje patrankų staugimą. Džiaugėmės, kad nėra tenai mūsų ir baidėjomės praėta nakčia.

Pradėjus temti atsargiai išlindome ir apsidairę aplink nuėjome į artimiausiąjį kaimą prašyti valgio. Žmonės neatsakė ir pavalgėme ligi soties. Pradėjus mūsų klausinėti iš kur einame, pasisakėme, kad grįžtame iš atostogų ir einame į frontą leškoti savo dalies. Išėjė laimingai žygiavome vieno draugo vedami, kuris žinojo kelią ir gyrėsi, kad jis nieko nebija ir niekur nepražūtų, nors tolimiausioje šalyje. Keikė Lietuvą ir visa, kas yra lietuviška už tai, kad paėmė ji kariuomenė, kada jam namie ėjo auksinės dienos. Einant laukais prieš rytą įstojome į kelią ir žygiavome draisiai. Ištolo pamatėme tris raitėlius. Mums paliko neįjauku. Skubiai pasukome iš kelio iš kelio ir dingome tarp krūmų. Praėjo trys, užsikabinę šautuvu, balsiai šnekučiuodami kareiviai ir mes, pavojui praslinkus vėl žygiavome tolyn. Rytą užėjome į kaimą paprašyti valgyti. Įėjus į pirkia radome bepuryčiaujanč. Paprašė prie stalo ir mus. Išsikalbėjus pradėjo klausinėti, iš kur einame ir kaip. Mūsų draugas

ir vadas Ančius Rikštėnas gudriai atsakinėjo, bet ilgoje kalboje pamaži pradėjo klysti ir žmonių veiduose pastebėjo menepasitikėjimo. Atsikėles nuo stalo vienas iš vyriškių, priemenėje sutikęs piemenuką, patylom jam kaž ką pasakė ir šis skubiai nubėgo į kaimą. Man pakvėpo negeruoju ir užmynęs Ančiui ant kojos daviau ženklą iš čia pasišalinti ir pasiskubino išėiti. Padėkoję už valgi, atsikėlėme nuo stalo ir leidomės pro duris. Žmonės ragino valgyti ir pasilsėti, bet mes bloga nujausdami skubiai leidomės į girią. Po valandelės pamatėme keletą raitų su šautuvais kaimiečių, pasileidome bėgti. Laimė, girią buvo nepertoli, suskubome jon įsprukti, nors palia girią mus apšaudė. Gerokai pabėgėję pailsome ir pasiekę tankius krūmus lyg kurapkos išsislapstėme ir grūvome, alsuodami krūtinę lyg kalvio dumplėmis. Labai buvome pavargę. Ištolo išgirdome žingsnius. Prisispaudėme prie žemės ir sulaukė krūtinėje kvapą tylime. Netoli praėjo šauliai. Vienas pažūrėjo į mano krūmą. Tas žvilgsnis baidus pasirodė ir kuone apmiriau regis, jis kiaurai permato visą krūmą ir kas jame slėpiasi, tokius balsius žvilgsnius jausdavau būdamas kūdikiu, kuomet skurlių pirklys Mendelis savo rudomis akimis ir žila barzda pažvelgdavo į mane, nes mamytė gandindavo, kad jis nori mane pagauti ir papiauti velykoms į „macus“. Praėjo šau-

Prof. Masonius, kaip paprastai, kalbėjo apie tai, kad Lenkija tai esanti motina, o Vilnius esąs tai sūnus: su motina nedaroma jokio kontrakto, jokios sutarties, tik reikia pulti jai į kojas, kad priimtų prie savęs. Bet gal būti, kad Lenkija bus priversta priimti kitokį nusprendimą. Tad reikia būti visiems pasirengusiems prie visa ko. Svarbiausia tai įvykdytas faktas (fakt dokonany). Kad ne sukilimas Silezijoje, tai tasai kraštas jau būtų lenkų prakištas, o dabar dar gali būti laimėtas. Kalba jo buvo nuobodi — daugiau jo buvo tuščių žodžių, negu turinio. Gyvai kalbėjo kresovcų laikraščio „Gaz. Wil.“ redaktorius Horovič. Jo kalboje nebuvo nė vieno meilauš lietuviams žodžio: tik šmeižtas, kerštas ir grūmojimai Lietuviams, Anglams ir Tautų Sąjungai, neapykanta ir keiksmai. Lenkų Seimo narys kun. Maciejovič, kalbėdamas apie Lietuvos ir Lenkų santykius, sumaišė istoriją su geografija, o šitą su politika. Pasak jo, gudai esą tai tie patys lenkai, tik atsilikę savo kalba ir kultūros atžvilgiu ir tarp jų atsiras koks vadas, kuris sujungs juos visus su Lenkija, kaip kad pernai padaryta su Vilnium. Peikdamas bendrai lietuvius, jis vis delto rado du dalyku girtinu. Mat, lietuviai jau 15 metų kaip siuncia tai vieną, tai kitą savųjų užsienio; ten jie pramoko svetimų kalbų, pažino vietos santykius ir dabar jau liko tarpininkais tarp užsienio ir Lietuvos valdžios; jie moka įlįsti ir ten, kur lenkų grasams, kunigaikščiams durys uždarytos. Kita lietuvių ypatybė, tai protingumas: kiekvienas jų žingsnis yra apmąstytas, kiekvienas turi vertės valstybei. Taigi, turėdami tokį priešą ir Silezijos reikalus, Lenkų Vyriausybė ir Seimas, gali būti priversti priimti priešingus Vilniaus lenkų norams Santarvės nutarimus. Tai tuo atveju vilniečiams tenka patiems rūpintis ir delto privalo būti pasiruošę. Prekybininkų Sąjungos pirmininkas Majeuskis stačiai pasakė, jog reikia tiesiog pulsi Kauną; visi lenkai sutiksia maloniai, kaip pernai vilniečiai sutiko gen. Želigovskį; nė vienas lietuvis neparodysiąs nė balso.

Buvo susirinkime ir nepatriotų. Veik pusė viso susirinkusiųjų tūkstančio nešūkavo, nei rankomis ne plojo, nė dviejų pirštų aukštyn nekėlė. Matyt, būta ir lietuvių, nes pulk. Juzefovič kreipėsi į juos tikrindamas, jog jis „Lietuvos šunų nebija“, ir apie tai

liai mūsų nepastebėję. Krūmose išgulėjome lig nakties, tik sutemus išlindome ir nuėjome į kitą kaimą. Priejus kaimą — vienas iš mūsų sugalvojo kad įėjus į vidų reikalauti pastočių ir sakyti, kad šį vakar atėjo į artimiausiąj miestelį mūsų kariuomenė, kuriai reikalinga produktams pervežti pastotės, o žmogus nenorėdamas važiuoti gal atsiprašys ir tokiu būdu netik be baimės gausime pavalgyti bet dar kelionei. Mūsų planas įvyko puikiai, gavome ne tik duonos, bet ir dar šį tą ir buvome patenkinti mes ir jie. Jie dėl to, kad gavo atsipirkti, o mes pavalgyti.

Ėjome per naktį nieko nesutikdami. Ryta įėjome į vieną vienasėdį. Gyventojas supratus kad mes dezertyriai ir nujausdamas savo naudai patarė mums kareivio rūbus apsimalnyti civiliniais ir paklausus mums, kur jų gauti patsai sutiko apmainyti. Gavome nuo jo senus apiplyšusius civilius rūbus, o jam atidavėme naujus kareiviškus ir pavalgę išėjome patenkinti, kuomet buvo patenkintas ir mūsų globėjas naudotojas. Ėjome be baimės ir netrukus buvome namie.

Parvykus namo nudžiugo motina ir iš džiaugsmo pradėjo verkti, ypač kada papasakojau savo patirtus vargus ir baimę. Verkė ir keikė Lietuvą, jos valdžią, kariuomenę savanorius ir Riauglinaitį, kurio vaikai tarnauja savanoriais, keikė visus kas pakliuvo.

patarė pranešti savo vyriausybei.

Nuėjusi prie Želigovskio rūmų ir nesulaukusi generolo, minia ramiai išsiskirstė namo“.

Trabučiai (Švenčionių par.). Beturčiai mes žmonės ir žemės maža turime, daugiausia po 3 dešimtines, ir šeimynas nemažas Dievas davė, taip kad gerokai tenka skursti. O čia kaip nelaimė, negalima uždaryti durų nuo kaž kokių „ponelių“. Atels ir prašo lenkiškai sviesto, kiaušinių, sūrio „suželstiems kareiviams“? Gudresni ir drąsesni kaimiečiai klausia: „Iš kur sužeisti kareiviai, kad karo nėra“?

Panelės tik numykia ir laukia sūrio... Paskutinį gabalėlį kiekvienas atiduoda, bijo — dar gali žandarams apskusti. Mieste (Švenčionyse), kaip girdefi, kas nakt vis „baliai“ ir pokylliai — ar ne tenai tik viskas plaukia. „Vilnius“.

Švenčionys. Kas sekmadienį ar šventadienį apie dešimtą valandą būna bažnyčioje kareivių pamaldos. Po pamaldų čia pat bažnyčioje kareiviai gieda (dainuoja) kaž kokią „Bože coś Polskę“. Žmonės tą girdėdami jau iš anksto išlėna iš bažnyčios. „Nenorim, sako, klausyti šventos vietos visokių balabaiškų“. Ir ištikrųjų yra iš ko piktintis, nes tas „Bože coś Polskę“ girdisi ir restorane, ir karčemoje, ir mūgėje, ir laukuos, visur ir kiekvienas vaikata tą mykelėja, o dabar kaip tik ir bažnyčion įvedė.

Strūnaitis (Švenčionių apskr.). Sunkūs dabar pas mus laikai. Per dienų dienas nepamatysi vyro nei jau ir visai seno. Visi kažin kur išbėgioję, išlindžioję, pasislėpę; kitų visai senai jau ir savo gimtinėje nebėra. Tai ištikrųjų laikeliai, jau savo namuose ir gimtinėje nėra vietos. Kas atsitiko? Gaudėgi visus, kas tik pasirodo žandarų akyse, ar vaikas paaugęs, ar senis da nepažilęs, kiekvieną tuoj apstoja šautuvais ir durtuvais ir veda kalėjiman.

Kai kurie vyručiai da anksti pavasarį išėjo į pasaulį laimės ieškoti — tai dabar žandarai baigia jų tėvus terioti. Ką gali ir randa — atima, kad išduotų sūnų. Nuo Čičelio, pavyzdžiui, atėmė ratus, plūgą ir pavalkus — sūnus gi jo da žiemą išėjo tarnauti pas tolesnį kaimyną. Nuo kitų vėl atėmė orkius, karves ir t.t., o tėvai ištikrųjų ir patys nežino, kur jų vaikai... Nepamatysi vyro Strunaity... visi bijo. „V. G.“

Namie man paliko ramiau ir pradėjau savo darbą: naktimis varyti „samagonką“, o dienomis išėtis. Dienos poilsiai pasidirbau didelį urvą ir ten gyvenau ir slėpiaus nuo pavojaus. Baimės teko iškęsti ir namie.

Vieną sykį gražų rytą bepusryčiaujant staiga pastebėjome įvažiuojančius į kaimą du milicininkus. Gavę iš pulko pranešimą atvažiavo manęs ieškoti. Nebspėjęs pasprukti urvan, perkūno smarkumu sprukau po pečium, kur kaip senovinio stiliaus name buvo didelė skylė ir galėjo tilpti žmogus. Tenai tupėjo ant kiaušinių višta ir išsigandus netikėto ir staigaus mano puolimo šoko per mane laukan ir kvatodama atsirado pirkioje, pakėlus didžiausią triukšmą kudakavimu. Motina greit dangčiu pridengė skylę, vištą išmetė laukan. Man paliko tamsu ir trošku kvėpuoti smarvėje. Milicija suėjus į vidų pradėjo klausinėti apie mane ir landyti po kambarius. Drebjau bijodamas, kad nepažiūrėtu po pečium, o ypač gandino mane vištos kudakavimas apie langus, kurioji galėjo mane išduoti, kad aš užėmiau jos vietą. Pykau ant jos ir norėjau užmušti; tą pyktį įvykdžiau motinai nematant vakare. Staiga pajutau, kad mano alkunės šlapios ir skauda veidas; tik milicijai išėjus, išlindęs į šviesą pastebėjau, kad višta šokdama per mane negais nudrėskė veidą ir al-

T r a b u č i a i (Švenčionių apskr.). Dažnai linkusi
čia žandarai, taip sakant, „tvarkos prižiūrėti“. Ašis į
pirkią, randa tik vienus vaikus, ir tuojais pradeda
„tvarkos žiūrėti“. Užkart į kamary ar svirną, rades
ten netvarkoj gulinčius sūrius ar stovintį sviestą ar
pieną tuojais pradeda „tvarkyti“: ką į kėsenų, ką į
gerklę. „Sutvarkęs“ eina toliau. Už poros dienų vėl
tas pat.

Tai laivel..

„V. G.“

F. baudos už karčią taisybę.

VILNIUS. Liepos 20 d. lietuvių laikraščių admi-
nistracija sumokėjo Vilniaus išdan 50 tūks. lenkų mar-
kių pabaudos, uždėtos J. Uogintui, „Dzvon Litvy“ red.
— Liepos 20 d. M. Biržiška, „Vilniaus“ red.,
užsimokėjo 20,000 lenkų markių pabaudos už atkar-
totą anglių laikraščio posakį apie „Želigovskio plė-
šikus“.

— P-lė Mareišauskaitė, „Vilniaus Garso“ red.,
už straipsnius „Vilniaus klausimas Gėnevos konfe-
rencijoje“ ir „Suvedžiotojai“ nubausta 20,000 lenkų
markių.

Viekas prieš lietuvius.

— Liepos 24 d. Vilniaus gatvėje išlipdyta skel-
bimas, kviečias Vilniaus gyventojus vyrus rašyti
Vilniaus gynėjais, nes galys kilti pavojus, o tuomet
jau būsią pervėlu.

A. Silezijos paukščiai Vilniuje.

— Iš daugelio vietų pranešama apie atsiradimą
ypatingų svečių. Tatali jaunikiškai, kurie giriasi Sile-
zijoje maistą kėlę ir vedę. Dabar jie persikelia į Lie-
tuvos Vilniją, nes, girdi, teksią da su lietuviais kovoti.

Pirma žydams barzdas pliaustė, dabar juos glosto

— Pastaruoju metu lenkai buvo bemėginą pa-
traukti į savo pusę žydus, būtent, kad jie dėtusi
drauge su lenkais per manomus Vilniaus Seimo rin-
kimus. Lenkai žada žydams autonomiją.

Ir po lenkų žandaro letena lietuviai nesnaudžia.

Čekiniai (Švenčionių apskr.). Šiemet ir mes
turėjom savo mokyklą. Mokytojavo V. Jurkevičutė.
Mokslo metais surengta 4 vakarėliai: 2 vaikams ir 2

auguolėms. Mūsų jaunimas (dabar moka grafiškai
lietuviškai dainuoti ir žaisti, ko visai nebuvo prieš
karą. Vietos milicija dažnai trukdydavo mokytojos
darbą.

Aš ir Želigovskis.

Aš gyvenu kelsta gatve
Ir dar kelstesniame urve

5 ir 2.

Nora ir skurdu

Bet aš aidu

Bredu

Į Vilniaus smiltis.

Ir imant kraujo saulei svilti

Tai, rodosi, kas gali man rūpėti,

Kad kažin kokio generolo

Šautuvų, tankų ir naorų apsėti.

Mūs geležinio vilko griaučiai mums nulolo..

Iš kaž kur jis

Užpuolęs kartą ir nejučiomis

Pagrobė mano sosilnę...

O aš,

Bemaž

Keli bus tūkstančiai metašimčių,

Kaip savo jau žodžius suošdinęs,

Balsų būriais

Aušros Vartus aš atakuoju.

Ir tarp kautynių kruvinau belašančių

Aš elgesiu griežtuoju

Žvarbingais įkyriais

Sukempėjusiais sąnariais

Mojuoju

Ir spiegiamų garsų granatomis

Svaidau į Vilniaus rūmus,

Kad dideliom eksplozijom nematomomis

Visus iš gatvių užkampių išgrūmus..

Jis vieną kartą

Aržingai įsibrovęs

Man atėmė šventų šventovę.

O aš vis šiapus Vilniaus vartų

Tik milijonų miliardus sykiu

Jausmuos aržiuos

kūnėmis sugurinau lizde kiaušinius. Išlindęs visas bu-
vau biauirus vištų mėšiuose ir kiaušinių trykiuose, ką
matydama motina vėl verkė ir keikė visus. Milicijai
pradėjus dažniau lankyties liko pavojinga bebūti na-
mie, nors tėvukų gerai pamilti milicininkas toliau
nekratinėjo viską darė tik paviršium, bet gyvenimas
pasidarė nemalonus. Motina įkalbėjo tėvui leisti mane
gyventi į tetulę, kuri gyveno už 15 varstų netoli dide-
lės girios, kur man bus nepavojinga ir niekas manęs
neras. Tėvas sutiko ir nuvezė mane tenai gyventi.

Pirmas dienas ja čiau, laimingai ir ramiai, bet
paskui sužinoje artimieji šauliai pradėjo mane perse-
kioti. Vieną dieną laukuose beariant pastebėjau besi-
artinančius penkius jaunus vyrus, apsiginklavusius
šautuvais. Supratau jų tikslą ir metęs arklį su plūgu
leidausi girion. Jie tai pastebėję mane apšaudė ir kul-
kos prašvilpė pro ausis, jaučiaus lyg karo lauke. Įbe-
gęs į girią išlipan į firštą ir tankų medį, kuriame iš
apačios negalėjo manęs pastebėti. Iš medžio mačiau
lauką. Arklis su plūgu stovėjo dirvoje, pailai juos at-
sigulė vienas šaulys, kiti nuėjo girion. Du sulindę krū-
muosna pasislėpė miško pakrastyje, du nuėjo gilyn.
Medyje tupėti nusibodo, paskando sėdimoji vieta, o
išlipti buvo negalima, krūmuose paslėpusieji galėtų
pastebėti. Palaukus kokias dvi valandas visi šauliai

nuėjo girion, bet išlipti dar bijojau, tik pabandžiau
saulei leidžiantis. Iš lauko arklį parsivedė dėdė, į pir-
klą parėjau suvargęs.

Po kelių dienų atsikartojo vėl tas pat, bet tuo-
kart vos spėjau į krūmą. Šauliai išsislapstė laukuose
pailai kaimą laukdami pareinant manęs, kiti lauke te-
tulės pirkloje. Naktį teko išbūsti girioje. Pasidarė
šalta ir baugu. Drebejau dantimis barškindamas ir
pradėjo imti kosulys, ko labai bijojau. Kiekvienas gi-
rioje brakstelėjimas gandinė. Bijojau, kad neužtikty
manęs ir vilkas, bijojau visko ir patsai savęs savo
kosulio. Peralkęs rytą pietų parėjau, šauliai buvo
ką tik nuėję namo. Norėjau eiti ir stoti savo noru
karluomenėn, bet tetulė draudė ir teko kęsti toliau.

Po dviejų savaitių nuo šio atsikimo, vieną šven-
tadienio vakarą įkaušęs miegojau ant krošnies, kur ma-
ne užtiko šauliai ir suėmė pristatė komendantūron, o
iš ten etapo skirstymo punktan, paskui į dalį kur tar-
navau ir iš kurios pabėgau. Mano gyvenimo dienos kaip
ir, sakystu, pasibaigė. Pristatytas į dalį, likau patrau-
ktas Karo Lauko Teisman. Prie raudonai uždengto
teism stalo, ant kurio gulėjo du sukryžiuoti kalavijai,
pastatytas labiau drebejau negi naktį krūmuose ir
apkasuose kaulinių laikų. Tikėjau, kad mane mirt-
mi nubaūs, kadangi buvau girdėles lauk ut baigima

| Jį veržtuos
 Ir veržtis nesiliauju mano varžul nepavykus.
 Jis kartą tik per mūs lavonus
 Zygiavau į Vilniaus pilį...
 O aš per patvyrus raudonus
 Staigiu
 Žaibų smūgiu
 Negyvėlių invaziją rengiu
 Ir nors pro kraujo džiumą,
 Smarkiau nei Gabriel d'Anuncio
 Tarp įvairių eksplozijingų funkcijų
 Skverbuios į savo smegenų Plūmę.
 Ir dinamitai amžių rankenoj nutlie
 Pratrūks ūma
 Sprogimų dauguma.
 Kas man, iš to,
 Kad jis tenai
 Yra?
 Bet aš tikiu,
 Kad amžinu saulėtekiu,
 Po laikinojo sąmišio,
 Mano sostinė tikra
 Bus Vilnių amžinai!

Telefono-telegrafo lauko kabeliai.

(Tęsinys.)

Del to nuleidžiamas vandenin kabelis privalo turėti žymų stiprumą ir aukštos kokybės izoliaciją, kadangi pavandenės kabelio sutaisymas yra komplikotas ir reikalauja specialių prietaisų.

Lauko kabeliai, vartojami ryšio nustatymui, galima padalyti į dvi grupes: telegrafo ir telefono kabeliai.

Daugumoje armijų telegrafo kabeliai yra dviejų tipų: dedamieji netarpiniai žemės paviršium arba nedideliais tarpais užkasami žemėje ir pavandenės kabeliai.

Telegrafo kabeliai sėkmingai gali būti naudojami telefono ryšiui.

Telefono kabeliai yra skirstomi sekantiomis kategorijomis: sunkūs, palengvinti ir lengvi.

Aplamai sakant, telefono kabeliai telegrafo tikslams mažai tinkami arba visai netinka, bet kai kuriais

atvejais, ant didelių linijų ruožų, trūkstant telegrafo kabelio, galima pasinaudoti sunkiu telefono kabeliu.

Kabelius sudaro sekantioms sudėtinėms dalims: gysla, susidedanti iš vienos arba kelių vielėlių, telegrafo bei telefono srovėms perleisti; izoliuojanti apsiaustė—išvengimui srovės nusekimo į žemę ir kylancio del to telegrafo ir telefono darbo nusilpnėjimo; vielų šarvas—izoliuojanti apsiaustė nuo sužeidimų apginti ir kabeliui sustiprinti; linų arba medvilnės paviršutinė apsiaustė—apipinė—kad nešarvuotų kabelių izoliacija nuo sužeidimų apsaugojus ir šarvuoto kabelio vielėlių išsiskyrimo išvengus.

Telegrafinių nešarvuotų kabelių gysla privalo turėti, iš vienos pusės, nežymią varžą, kad nereikalauti didelės jėgos baterijų, o iš kitos pusės privalo būti ganėtinai stipri, kad išvengus trūkimo. Šiam tikslui vartojamos gyslos, sudėtos iš kelių, drauge susuktų, vario ir plieno vielėlių.

Kabelio izoliacija turi būti patikima, todėl gysla padengiama dviem arba trim gumos sluoksniais.

Izoliacija turi tenkinti tam tikrus reikalavimus, apipinė daroma iš lininių (geriau) arba medvilnės susuktų siūlėlių. Tokio kabelio skersmatis arti 5 m./m.

Šarvuotų telegrafinių kabelių gysla sudėta iš pluoštelio vario vielėlių; izoliacija—iš trijų guminių sluoksnių storesnė, negu pirmiau aprašyto kabelio.

Ant gumos apsukta izoliacijos juosta (drobinė juosta, apdengta iš vienos pusės guminiu tirpiniu). Ji yra reikalinga išvengti izoliacijos pertrinimui šarvo vielėlėmis.

Šarvas daromas iš padengtų alavu geležinių vielėlių, įvijai uždedamų ant juostos. Ant šarvo daroma apipinė kabelio skersmatis arti 7 m./m.

Sunkūs telefoniniai kabeliai taip gi sudėti iš varinių ir plieninių vielėlių pluošto, bet jų skaičius ir skersmatis mažesnis, negu telegrafo kabeliuose. Izoliacija, dažniausiai, iš dviejų guminių sluoksnių. Apipinė kaip ir pirmiau nurodyto kabelio.

Kabelių skersmatis—3—3,4 m./m. Elektros varža kabelio gyslos žymiai didesnė už telegrafo kabelio varžą, kadangi lauko telefono ryšiui, t. y. darbu palyginamai dideliuose atstumuose didelė varža neturi ypatingos reikšmės girdėjimo nusilpnėjimo žvilgsniu.

karo lauko sušaudoma. Akyse žaliavo, žodžiu sugaudyti negalėjau ir viskas manyje maišėsi, bangavo. Nesitikėjau, kad tai būtų tikrenybė, bet maniau, sapno būta. Kiekvienas teismo narių žvilgsnis atrodė baisus, nežmonišku, regis visą mane permato, visą apie mane žino ir nieko manyje slapto bei pateisinamo nėra. Kaltas ir daugiau nieko. Tik prisipažinti ir lauki paskutinio mirties dekretol Tą valandą laikau baisiausia.

Šnagrinėjęs bylą teismas pripažino mane kaltu ir už tą nuteisė keliems metams sunkiųjų darbų kalėjimo (reiškia katorgos) ir piliečio teisių atėmimo. Reiškia atlikęs kalėjime savo bausmę, pagrižęs namo nebūsiu lygus kitiems piliečiams, bet būsiu be teisių: negalėsiu turėti jokios nuosavybės, turto, sunku bus gauti kokią vietą, ištikimybės dokumentus. Nuskriaudus mane kam, neturiu teisės skustis ir ieškoti tiesos teismo bei kitu keliu, nevalia man pradėti pilietiška gyvenimą, jei būčiau vedęs, žmona būtų nuo manęs atskirta ir skaitytus našlė, galėtu už kito vyro eiti, o aš, aš reiškia esu gyvas numirėlis ir man nieko nevalia, būsiu su vilko bilietu kaip girdėdavau savo tėvuką kalbant apie juos ir bailsėjus ju likimu, o dabar man tas patsai — ir aš likau nelaimingas. Kelkiau ir kaltinau ne kita ką, kaip mėgdavo mano matušė, bet pati save, matušė, tetulę ir tuos, kurie mane į ta liki-

mą atvedė, draugus. Kaltinau matušę už slėpimą ir blogą mano išauklėjimą, kad norėjau tą naštą, kurioji reikalinga visiems nešti, užmesti kitiems, o patsai nuo jos pasislėpti, kad perneštų, ją kiti, kuriuos laikiau per kvailius. Atsiminiau praeitas dienas, kokios jos buvo linksmos ir malonios, dabar kas... kalėjimas, nelaisvė, sunkieji darbai, vilko bilietas, neišmiegojęs patogiai, nei pavalgęs lig soties, dingo man viskas, mano išlepusio gyvenimo, labiausiai, atmintis mane vargina. Nematsiu tada nei namų, nei draugų bei draugių ir koksai po tų kelių metų grįšiu? Pasenęs, apžėles, bailsus lyg bezdžionė. Namie manęs nepažins ir bailsėsis, gal pamirš visiškai. O ką dabar kaltins mano matušė? Jei būčiau nebuves zuikis ir nebėges iš karo lauko, dabar būčiau laisvas kareivis, gaučiau atostogų, o kokios būtų laimingos atostogų dienos! Bet dabar viskas dingo. Tikinosi nebūčiau žuvis, kadangi iš mūsų kuopos buvo nukautų tik 2, sužeistų 5, o kiek būčiau turėjęs namie pasakojimo, pasididžiavimo, savo darbais ir drasa, ypač draugių tarpe, o dabar liko vien panieką, bailio vardas, Zuikis... Kas mane bemylės? Liko vien tamsa.

Izolacija šito kabelio menkesnė už telegrafo kabelio izolaciją.

Palengv. telefono kabeliai sudėti iš gyslių, susuktų iš karin. s. ir kelių pilno vielelių, tarpelių didelę varžą. Izolacija—iš vieno guminio sluoksnio (vulkanizuotas kaučukas), 0,4—0,6 m/m. storio. Apipinė paprasta. Tokio kabelio izolacija nevisai patikima.

Kabelio skersmatis artt 2 m/m.

Kiti kabeliai mažesnio skersmačio, galima priskirti prie lengvųjų kabelių kategorijos. Jų yra įvairių. Yra, pavyzdžiui, kabelis, kurio gysla sudėta iš 1 varinės ir 2 pilno vielelių, izolacija—plona, režinių įvijai apsuks aplink gyslą guma, apipinė—iš medvilnės popelėriaus. Yra kabelių, tikriau, izoliuotų laidininkų, kurie sudėti tikrai iš pilno vielelių, padengtų medvilnės audkle, įmirkytų izoliuojančiame sąstata—mišiny.

Lengviausias kabelio arba izoliuoto laido tipas yra pilno vielele, aptraukta emalio dažų sluoksniu.

Lengvi kabeliai turi didelę varžą, neganėtiną ir nepatikimą izolaciją, nedidelį stiprumą.

Todel jie, tiesiant linijas, tik laikinai dedami ant žemės, o ilgesniam vartojimui juos reikia vesti, rybant prie stulpų, karčių, tvorų ir t.t.

Priešakiniame rajone yra tikslinga, turint omeny ilgą laiką naudotis, tiesiti linijas sunkiu telefono kabeliu. Jei kabelis reikalinga užkasti žemėje, tai reikia naudotis telegrafo kabeliu, nors ir nešarvuotu. Užpakaliniuose rajonuose gali būti vartojami laikinoms linijoms ir palengvinti kabeliai.

Visų kabelių apipinė, apsaugojimui jos nuo puvimo ir greito suirimo įmirkoma ypatingame antiseptikos sąstata (ozokeritas su paprasta anglim arba kita atitinkama medžiaga). Apipinė privalo būti periodiniai padengiama šituo sąstata.

Kabeliai reikalauja atitinkamų laikymo sąlygų, kadangi jie nuo aukštos arba žemos temperatūros įgyja su laiku trapumo, todėl išvyniojant ir užvyniojant kabelį jo apipinė plyšta.

Tuokart srovė turi galimybės eiti į žemę. Per karą, palengvinti kabelio pravedimui, buvo dalinai vartoti kabeliai su dviem gyslom, sudėti iš dviejų izoliuotų gyslių, apdengtų bendra apipinė. Tokie kabeliai, kaip pasirodė, buvo visai ganėtinai.

Turint omeny nuolatinio ryšių palaikymo reikšmę, ypač priešakiniuose kautinių rajonuose ir komplikuo-tą kabelio linijų sugadinimų susekimą, reikia kreiptis ypatingo dėmesio į tikslingą kabelio tinklų priežiūrą ir apsaugos organizavimą ir reikalauti iš kariuomenės taupaus apsiėjimo su šituo tinklu.

A. Bobinskis.

Kariuomenės knygynėliai.

Dabar beveik visos mūsų kariuomenės dalys — didelės ir mažos — turi visos knygynus knygynėlius. Tarp jų yra ir stambesnių knygynų — iki 1000 tomų ir daugiau. Bet ar tie knygynai pasiekia visai savo tikslo — sviesti mūsų karius ir ar toks knygynų pririšimas prie dalių yra tikslus? Neturėdamas smulkių žinių iš dalių knygynų veikimo tu dviejų klausimų visai nušviesti negalėsiu, tačiau ir žiūrėdamas, iš tolo randu visą abejonių eilę, kurios mano numanymu, verčia ieškoti kiek kitokių kelių ap rūpinti šią kariuomenės kultūros reikala.

Karių knygynuose iš mėnesio į mėnesį iš visokiu skaitiniu renkasi vis didesnis knygų skaičius, tuo tarpu skaitoma tik jų nedidelė dalis. Kitos, tokiu būdu sudaro nereikalingą balastą, kuris tik apsunkina dalį, kuri turi tas saugoti ir vežioti. Ir būli heskaitomos

tuomet, kuomet apskritai knygų pas mumis yra be galo maža, o knygynų provincijoje nėra visiškai ir skaitančių knygų yra juokingai mažas nuošimtis. Iš kitos pusės dėl nuolatinio dalių kilnojimų iš vietos į vietą, kautynių ir karo įvykių, tie knygynai dažnai visai žūna, paskandindami nereikalingai ir lėšas, knygoms nupirkti išleistas ir darba, padėta knygyno tvarkymui.

Dalys, gyvendamos toli nuo centro, neturi galimybės sekti mūsų knygų rinką, kuri nuolatos progresyviai leidžia pardavimui vis naujas ir naujas knygas, ypač turint omeny, jog mūsų leidejai daugiausia nemato reikalo skelbti naujai išėjusių knygų, o laikraščiai—neveda visiškai jų sistematingos registracijos ir recenzavimo. Dėl tos priežasties užpirkimas naujų knygų yra dalyse visiškai pripuoliamas, nes dalių knygynai, be to dažniausiai mažai išmaną bibliografijoje ir knygynų vedime, perka kas jiems po ranka pakliūva ar krautuvininko patariamai, praleidžia knygas, kurios būtinai turėtų būti įvestos į karių knygynus, ir priperka neretai šlamšto, kuriam apskritai knygynely ne vieta.

Galop toks knygynėlio tvarkymo būdas, koksai dabar yra, be galo neekonomingas, nes dalys, greta stovinčias turi vienas ir tas pačias knygas ir negali bendrai jomis naudotis; knygynai, kuriuose knygos užperkamos mažomis partijomis, nuleidžia labai mažą nuošimtį, kuris jau imant bendrai visus knygynėlius sudaro žymią sumą. Be to dalį likviduojant dažniausiai visos knygos eina per niek.

Kaip gi išėjus iš tos padėties, kaip pasiekus to, kad visi kariai galėtų lengviausiomis išlygomis naudotis visomis geriausiomis ir naujausiomis knygomis taip, kad tos knygos būtų visai sunaudotos ir be reikalo negulėtų, kad jos kuo pigiausiai atseitų, kad dalims nereikėtų turėti reikalo su didelių knygynų kilnojimu iš vietos į vietą ir tvarkymu, kad galop išvengus didelių knygynų žuvimo.

Man matos, tam darbui padėti galėtų viso knygynų darbo koncentravimas ir kitoniškas organizavimas.

Pirmučiausiai reikia turėti savoį karių knygų krautuvė, jei negalima pilnai savystovė, tai bent prie karių ekonominės bendrovės, kur inteligentinės rankos būtų parenkamos visos naujai išeinančios geriausios lietuvių knygos ir kur galima būtų nuleisti didesnį nuošimtį, negu privatiniai knygynai, kuriems ir pelnas reikalingas, kaip dabar daro.

Toliau visus pastovius dalių knygynus reikėtų pakeisti keliaujamais knygynėliais. Tų knygynėlių organizaciją šiaip įsivaizduoju, prisitaikindamas užsienių, ypač Amerikos Jung. Valstijų ir Švedų pavyzdžiui, mūsų kariuomenės reikalams. Tų knygynėlių centras—karių Mokymo Dalis. Čia sekama literatūra, čia užperkamos visos knygos, čia jos aptaisomos, tvarkomos, iš čia siunčiamos į dalis, ir čia iš dalies po sunaudojimo gražinamos.

Visos knygos centro skiriamos komplektais po 30-50 knygų pav. trijų rūšių: I—visai populare, prieinama visiems, kad ir mažai išlavintiems kariams; II—kiek rimtesnio turinio, kur įeina prieinamai parašytos knygos iš visų mokslo sričių ir visa beletristika; III—specialė rūšis—knygos tiems, kurie nori sunaudoti savo laisvalaikį specialėms karo studijoms ir visų mokslo sričių, mokslo knygų skaitymui. Čia gali būti knygų ir ne lietuvių kalbomis, nes lietuvių kalba tos literatūros yra visai maža.

Kiekvienas komplektas gali būti skaltytojū laikomas nuo 2 iki 4 mėnesių (kaip bus nustatyta), taigi kiekvienos rūšies komplektų turi būti metams nuo 3 iki 6, o duodant galimybės laisvai išrinkti, ir turint omeny, kad ne visi komplektai visoms dalims gali

patikti—tų komplektų reikia turėti bent 10. Tai gi pirmiems metams reikėtų įsigyti vidutiniškai imant $3 \times 10 \times 50 = 1500$ įvairių knygų, kurių bent 4 dalis (III rūšies) bus nelietuvių knygos. Tų paskutiniųjų dali ir užpirkti nereikės, nes čia ir būtų progos Karo Mokslo Skyriaus knygynui savo karinio turinio knygas išplatinti ne tik Kaune, bet ir dalyse provincijoj.

Visi tie komplektai yra sutvarkomi, aptaisomi, prie jų pridedamas sąrašas kiekvieno knygų komplekto, sąsiuvinys užrašyti išdavinėjamas knygas skaitytojams, taisyklės naudotis knygynu ir duodamas kiekvienam atskiram komplektui atskiras numeris. Knygos sudedamos į atskirą nedidelę medinę dėžutę, kad bevežant ir išduodant dalyse jos nepasimestų ir bereikalingai nesusinešiotų. Visų dalių švietimo komisijoms išsiunčiami komplektų sąrašai ir duodama joms laisvai pasirinkti kokį norint. Kiekvieno mėnesio pirmomis dienomis, jei knygynėliai išduodami vienam mėnesiui, ar kiekvieno antro mėnesio, jei jie išduodami dviem mėnesiams, dalys siunčia į centrą priėmėją atimti knygynėlio, o jei knygynėlį jau jos buvo gavusios, tai ir gražinti.

Kiekvienos rūšies 10 komplektų, arba 500 knygų gali aptarnauti iš karto dviem mėnesiam 10 dalių, ar paliekant atsargoj bent du komplektų, mažiausiai 8 dalis. Joms to skaičiaus knygų užteks visiems metams, nes kas du mėnesių komplektas vienos dalies gražintas, išnaudojamas ir papildytas, jei kokios knygos del kurių nors priežasčių beskaitant žuvo, bus atiduodamos kitai daliai. Kad aptarnavus visas mūsų dalis reikės skaičių vienetų komplektų padidinti tiek, kad patenkintų visus vienu laiku paduotus reikalavimus turint omenyje, kad didesnės dalys, kaip pvz. pulkai gali panorėti išrašyti ir po kelis komplektus, pvz. kiekvienam batalionui, ar net kuopai. Vis dėlto aptarnavimui tų visų dalių reikės 6 kartus mažiau knygų negu tai būtų, jei kiekviena dalis savarankiškai užpirkinėtų knygas. O tai jau sudarys žymią ekonomiją, be to, dideliomis partijomis užperkant, bus galimybės kur kas pigiau už knygas mokėti.

Reikėtų dar įvesti mažą lyg prenumeratą už knygynėlius — 10-15 auksinių mėnesiui, per tai priverstų labiau branginti knygas ir duotų galimybės iš tų pinigų papildyti knygynėlius naujomis vietoj pražuvusių knygų, nes visomet tie pražuvimai ir geriausiai sutvarkytuose knygynuose yra neišvengiami.

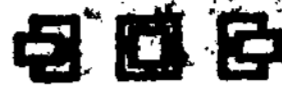
Metams praėjus, žymi dalis knygų bus dalių perskaityta. Net ir čia jos negulės veltui, nes kariuomenės sąstatas mainosi, skaitančių skaičius be abejo didės, tai ir tų perskaitytų knygų dalis bus reikalinga net toms pačioms dalims, kurios jau pereitais metais jomis naudojasi. Kita, jau nereikalaujama komplektų dalis galėtų būti išnaudota tam pačiam tikslui jau ne vieniems kariams, bet ir civiliams, pvz. jaunimo kuopelėms, gal tik kiek kitiškomis išlygomis. Svarbu vienas, kad knygos veltui negulėtų, kad jos būtų skaitomos to, kol galūtina susinešios.

Dabar kyla paskutinis klausimas: kas daryti įsteigus keliaujamuosius su esamais dalies pastoviais knygynais? Čia gali būti keli atsakymai: dalis labiausiai skaitomų ir ypač reikalingų mokykloms—knygų bent pradžioje turėtų likti dalyje. Visos kitos knygos dalių, kurios egzistuos tik karo laiku (pvz. visos komendantūros) ar gražinamos Karių Mokymo Daliai sudaryti iš jų komplektams, ar net perduodamos vietos savivaldybėms ar mokykloms sudaryti iš jų vietos provincijos knygynų užmazgooms kurios ilgainiu aptarnaus ir karius. Dalys, kurios gyvuos ir taikos laiku ir, žinoma, pastovų gyvenimą vedamos norės turėti ir pastovius knygynus, pasilikusios sau irgi reikalingiausių knygų dalį, paveda kitos kurios nors savivaldybės įstaigos depozitus ir naudojimuisi, sąlyga, kad

knygos, pareikalavus daliai, būtų gražintos. Apskritai, juk nesvarbu, kad jos būtų kiek galint pilniau su naudotos.

Taip bendrais ruožais atrodo man artimiausia dalių knygynėlių organizacija. Kiek ji yra tikrai ir priimtina apskritai ir kokios patalpos turėtų būti šioj schemoj įneštos, apie tai tepagalvoja mūsų švietimo komisijos ir te savo nuomonės neslėpdamos siunčia, ir tam pačiam «Kariui» ar Karių Mokymo Daliai.

V. Raitis.

Elsinkų konferencijos atbalsai.

Nesutikimai.

Elsinkų konferencijai susirinkus liepos 25 d., jam liepos 26 d. estų laikraščio „Waba Maa“ korespondentas telegrafavo:

„Lenkai iškelė savo pasiūlymus. Pasitarime iškilo dideli nesutikimai, o ypač tarp lenkų ir latvių. Pasitarimo turinys laikomas didėle paslapy, ir oficialiai pranešimai kalba tik apie pietus, priėmimus ir iškilmes“.

Konferencija pasibaigė liepos 28 d.

Latvių pažiūra į konferenciją.

Ministeris pirmininkas ir užsienio reikalų ministeris Mejerovic sugrįžęs į Rygą pareiškė „Latvijas Karevio“ bendradarbiui savo nuomonę apie Elsinkų konferenciją.

Svarbiausi klausimai, kurie buvo svarstomi konferencijoje: Pabaltijūrio valstybių tarpusavio santykiai ir ekonominiai klausimai. Svarbiausias latvių tikslas konferencijoje—susitarti su Suomija—dalinai esąs pasiektas. Artimiausioj ateity prasidėsiančios derybos sudaryti prekybos sutartį tarp Latvijos ir Suomijos. Svarstant Lenkijos ir Lietuvos santykius, Latvija paskelbusi savo neutralitetą tame ginče ir to neutraliteto laikysiantis tol, kol nesikeis dabartinis „status quo“ (mano pabraukta). Konferencija nutarusi daryti laikas nuo laiko (periodines) Pabaltijūrio Valstybių užatėnių reikalų ministerių konferencijas. Kadangi šiuo laiku dar nėra galima visų penkų Pabaltijūrio valstybių konferencija, tai pasitarimai, greičiausia, busia tokiam rinkiny:

- 1) Estija, Latvija, Lietuva;
- 2) Latvija, Suomija, Estija;
- 3) Latvija, Suomija, Estija ir Lenkija.

Šie pasitarimai busią šaukiami kas pusmetį. Bendros konferencijos įspūdis esąs geras: ji padėjusi susitarti su Suomija ir rodanti, kad latviai išlaikę savo politikos liniją.

Taip įkainuoja šią konferenciją latvių valdžia. Latvių spauda kiek kitaip žiūri. Kai pasirodė spaudoj (Segodnia) Lenkijos atstovo latviams Kameneckio intervjū, kurioj nušviečiama konferencija kitokioj varsoj: būk Lenkija pasiekusi visiško susitarimo su Suomija ir kad, girdi, Latvija ir Estija taip pat turėtų jungti savo politiką su Lenkija prieš Lietuvą, spaudoj pasirodė daug skaudžių primerimų latvių užsienio politikai.

„Socialdemokrats“ rašo: „Ar gi latvių užsienio ministeris iš tikro atmetė bendrą su Lietuva veikimo nei ir tada, jeigu Lenkija grūbūtu Lietuvai? Tas tik sustiprinų plėšrius lenkų planus ir siekius prieš Lietuvą. O tai turi būti skaudžiausias pasmerkimas, jei mes nenorim padėti Lenkijos užgrobtoms sėkloms prieš Lietuvą“.

„Latvijas Sargs“, „Jaunakas Sinas“ ir kiti laikraščiai reiškia nepasitenkinimo tai konferencijai.

Suomių pažirta.

Suomių spauda apie Elstinkų pasitarimą rašo šyksiškai. Jų atstovas Latviamis Silvander spaudos atstovui (Jaunakas Sinas) pareiškė, kad Pabaltijūrio valstybių sąjungos sudaryme didžiąją rolę, vaidina Estija, Latvija ir Lietuva.

Kaip estai atsineša.

Estai daug maž tuos nuomonės kaip ir latviai. Jie, teko girdėti, žiūri į Lenkijos ir Lietuvos ginčą kaip ir latviai.

Išvados.

Lenkams nepastisekė padaryti savo įtakos į Pabaltijūrio valstybių sąjungos sudarymą, jiems patiems vadovaujanti. Jie negavo šalminkų, kurie būtų padėję ar pritarę jų grumtynėse su Lietuva. Viena tik jie padarė: sutrukdė galutinai įkurti Estijos, Latvijos ir Lietuvos sąjungą. J. L.—tia.

Verdunas šiandieną.

Verduno vardas istorijoje bus žinomas. 1916 metais vokiečių karo jėgos mėgino išgriauti Verduno sienas, pildamos šį gražiausią prancūzų kariuomenės žiedą. Veltui „On ne passera pas“ (Čia nepereiti) buvo narsių talkininkų obalsis. Ir tas obalsis jiems kainavo 400,000 žmonių.

Vienas korespondentas dabartinę Verduno padėtį aprašo taip:

„Daugiau 800,000 vyrų kaulai guli Verduno apylinkėse. Prancūzija davė 400,000 sūnų apginti geriausia tvirtovę, vokiečiai gi da daugiau palaidojo, norėdami ją palmti. Kova buvo ilga, atkartotina. Iš 400,000 prancūzų, žuvusių pas Verduno sienas, nė trečdaliui nepastatyta kryžių su jų vardų užrašu. „Nežinomi karžygiai“ čia ilsis. Išrausta žemė draug susimaišė su jų kūnais. Čia matyti ta kaina, kuria užmokėjo prancūzai laikydami pažadą ir obalsį „On ne passera pas“.

Pasaka drąsos ir žygių išgalbėjusių Verduna nuo priešų rankų sudaro įdomiausią istorijos bruožą. Čia yra kaž ko viršžmoginio. Bet visa tai jau pereina tradicijon. Garbės ir eroizmo laikas praslinko. Dabar daugiau rūpi taika. Verdunas liko išgelbėtas, dabar jo gyventojai turi gyventi.

Jūs įsivaizduosite Verduno atstatymo didį darbą, jei pereisite jo išgriautomis gatvėmis. Gatvėje st. Pierre tik vienas namas liko sveikas ir bestovįs. Kiek šios gatvės atstatymui reiks lalko, darbininkų ir pinigų? Visose dalyse jau galima pastebėti nauji pamatai namams. Bet kur gatvės virto plytų ir akmenų krūvomis, nelengva padaryti pradžia. Tačiau Verduno gyvenimas bus atstatytas tik tada, kada bus namai, ir gyventojams bus darbo. Svarbu atgaivinti pramonę ir prekybą. Šiandien Verdune gyvena 10,000 gyventojų iš 21,000 gyvenusių prieš karą.

Verdunas neteko pramonės. Prieš karą jis gyveno aprūpindamas kariuomenę ir iš žemės darbo. Dabar kariuomenė pasistūmė pirmyn į rytus. Pirma buvo 600 oficerių ir 25,000 kareivių, dabar yra 1000 kareivių. Ukininkai, atėję iš rytų ir šiaurės taip pat išėjo. Gana pravažiuojant pažvelgti į apylinkes, o bus aišku, kodel taip atsitiko. Po tiek metų karo, intensingo bombardavimo, dirva liko pagadinta sėjoms, miškai liko visiškai sunaikinti. Jų namai sunaikinti ir jie negreit grįš, nors žemė bus sutvarkyta sėjoms.

Kai kurie sodžiai liko visiškai nušluoti nuo žemės. Kai mes važlavom į vakarus iš Fort Vaux, prancūzas parodė sodžių Fleury. Jis nuvedė jį pagal kelio,

es nežūrėjau jokių ženklų. Apylinkė išrausta bombų šrapnelių. Visa, ką prancūzas galėjo parodyti, tai buvo medinė kurbė išlikusi iš sodžiaus bažnyčios. Per kurtias dienas ir naktis 1916 metais prancūzai ir vokiečiai čia kovėsi ranka rankon bombomis, revolveriais, peiliais ir visa kuo. Kas išliko po kautynių buvo palaidotas šrapnelėm.

Didžiausieji sodžiai, kaip Douaumont, Vaux ir kiti taip pat nemažiau nukentėjo. Sodžius Bras kiek laimingesnis. Čia liko gyventojų nesunaikinto turto. Griuvėsiai pamažu nyksta.

Verduno gyventojai labai gerai žino, kad miesto atstatymas žymiai priklauso nuo sodžių, ūkių atstatymo.

Kas žiūri į tuos griuvėsius, negali stebėtis Prancūzijos norais turėti garantijas. Šiaurės rytiniame Prancūzijos kampe jūs geriausiai įsivaizduosite tų pastangų teisingumą. Iš aukštumos, kur stovi Fort Vaux—įdomios atminties — galima matyti tarpą pro nuostabią lygumą, Voevre, į šiaurę ir rytus, iš kur vokiečiai puolė.

Keturi šimtai tūkstančių prancūzų krito dėl Verduno, o gyventojai dabar negali gyventi jo griuvėsiuose. Tačiau prancūzas yra realis filosofas. Jis žino, kad darbu jis visa pasieks.

Birželio 23 dieną Verdunas iškilmingai minėjo penkerių metų didžios kovos sukaktuves. Patrankomą griaudžiant, varpams gaudžiant, minia sukilo ir ėjo išgriautomis gatvėmis švesti iškilmių. Po pietų aplankyta kapai, kur papuošta septynių nežinomų karžygių kapai.

Vienas ypatingiausias dalykas Verduno kovų istorijoje yra tai, kad 75 nuošimčiai (apie 300,000) čia žuvusių žmonių liko palaidoti žemėje be vardo, be žymės. Dauguma guli ten, kur krito. Šių karžygių atmintinai sumanyta pastatyti milžiniškas mauzolėjus, kur bus padėta 52 karstai paimti iš 52 dalių, tarp Fort Douaumont ir Thiaumont. Čia bus katalikų, žydų, protestonų, musulmanų koplyčios ir musée de souvenirs (atminties muzėjus), kur bus surinkta kovos liekanos.

Dabartinis radiotelegrafijos stovis.

Telegrafavimas leidžiant oru ir gaudant tam tikrais aparatais prietaisais taip vadinamas Hertz'o bangas įgijo didelės pažangos.

Pirmieji telegrafo išradėjai telegrafavimui varto davė dvi vietas. Paskui greitai pradėjo vartoti tikrai vieną vietą. Dabar jau telegrafuojama be jokių vietų, leidžiant oru tam tikras bangas.

Nepersenai, Paryžiuje įvyko santarvės valstybių atstovų suvažiavimas radiotelegrafijos dalykams sutvarkyti santarvės valstybėse.

To suvažiavimo pirmininkas prancūzų generolas Gerrier duoda šį dabartinio radiotelegrafijos stovio vaizdą.

Bangų leidimas pasiekė didelio pagerinimo laipsnio. Praktikoje vartojamos bangos platinasi erdvėje panašiai kaip jūrų paviršiuje bangų mirgėjimas, bet 300,000 kilometrų greitumu per valandą. Bangų ilgis siekia nuo 300 iki 30.000 metrų.

Juo tolyn bangos leidžiamos, tuo ilgesnės jos parenkamos, nes ilgesnės bangos lengviau apsupta kliūtis, kurios yra žemės paviršiuje.

Kada ir geriausiai būtų įtaisyti leidžiamieji aparatai, bet jie siunčia (leidžia) ne vien tik vieną reikalingo ilgio bangą, bet daug šiek tiek įvairaus ilgio bangų.

Taip Vokiečių Naueno radiotelegrafo stotis leidžia bangas, kurių ilgio skirtumas yra nuo 2 iki 3%. Prancūzų stotys gali leisti bangas tik 1% skirtumo.

Toks leidžiamų bangų suskaldymas įneša painiavos, neaiškumo ir duoda galimybės vienu metu dirbti tik aprėžtam radiotelegrafo stočių skaičiui.

Gaudančios bangas stotys pasiekė didelio pagerinimo laipsnio. Gaudomųjų stočių įtaisai tokie tobuli, kad vienoje stotyje, vienu ir tuo pačiu laiku galima priimti žinių tiek, kiek tik norima. Gaunamieji įtaisai tokie jautrūs, kad priėmėjai su įtaisymu gaudyti 1000 metrų ilgio bangoms nejaučia kaimyno su prietaisu gaudyti 999 metrų bangoms.

Santarvės atstovų radiotelegrafijos klausimu suvažiavimas, būtent, turi tikslo pasiskirstyti tarp tautų vartojamas bangų ilgius, kad geriau išnaudojus priėmėjų tobulumą ir išvengus pasaulinių telegrafo stočių painiavų.

Prie progos turėtų pasakyti, kad pati galingiausia radiotelegrafo stotis yra įtaisyta netoli Bordeaux.

Del priėmimo perdavimo jėgos kol kas sunku kas nors tikrai pasakyti. Tai priklauso nuo dienos ir valandos.

Gaunamųjų iš tolimų stočių bangų intensingumas, priimant įvairuoja. Bendrai imant, priimamieji įtaisai geriau veikia rytą; geriau veikia žiemą nei vasarą; geriau veikia šaltesniuose, ne kaip šiltesniuose kraštuose. Tas aiškinama tuo, kad saulės spinduliai daro orą mažiau prieinamą Hertzo bangoms.

Bet koku būdu paaiškinti, kad nakties metu priėmimas taip pat blogesnis?

Yra dar daug dalykų, kurie neaiškūs.

Įdomus ir lengvai paaiškinamas faktas, kad tam tikros leidžiančios bangas stoties priešpriešais (antipode) priiminėjimas daug geresnis, kaip šalimose vietose. Sakysim, Naujoje Zelandijoje labai gerai priimams slūdinamos iš Prancūzijos bangos. Tai pareina nuo to, kad išleistos bangos eina į visas puses ir, apsupdamos žemės skritulį susirenka viename punkte.

Bet kodėl kartais girdima geriau, o kartais blogiau?

Kodėl, pavyzdžiui, kartais ant Eifelio bokšto gerai priimama bangos iš Honolulu, paskui gi kokios 15 dienų visiškai jokių iš ten bangų nepagaunama? Kaip muzikoje prie kiekvieno vyriausio tono prisideda kitų tonų, taip ir čia prie leidžiamos norimo ilgio bangos išelna ir kitų ilgių bangų, kurios visai nereikalingos. Tų nereikalingų bangų intensingumas didesnis naktį ir vasarą. Kodėl taip? Manoma, kad tai pareina arba nuo oro elektros, arba nuo nevienodo įvairiais laikotarpiais oro sluoksnių tirštumo, kurie veikia į bangų ritimąsi. Šiame dalyke daug kas dar neaišku.

Per radiotelegrafą galima valdyti jūroje laivus, kurie yra nuo kranto kelių šimtų kilometrų atstumu. Taip pat radiotelegrafas vartojamas reguliavimui valandų, suradimui geografijos ilgių. Šiuo žvilgtu Prancūzija stovi pirmoje eilėje.

Vyr. ltn. Žadeika:

Varpos ir dalgis.

Saulės klajokliai... Išgėlintos varpos
Slenka pakalnėn...
Sapną palydi ir dalgis ir varpas
Bręstančion gelmėn...
Saulės klajokliai — ir dalgiai ir tollis —
Šešėlių jūronė;
Laikas galingas, o skritulio polis —
Sapninga klajonė...

Žvaigždės jau krinta ir blanksta tylybėj—
Ir dausos plesdena...
Galas alsavimui varpų būtybėj—
Mirtys gyvenal..

Juozas Tysliava.

Lietuvoje.

— **Vilkų medžioklė.** Rūklės apylinkė (Skarulių par.). Čia priviso daug vilkų. Jie niekieno nebaidomi ėmė smarkiai piauti aveles, tumeliukus, paršelius, o kai kur net arkliams šonus draskyti.

Apylinkės gyventojai kreipėsi prie kap. Petrausko IV pulko ūkio vedėjo, kad padėtų jiems apsiginti nuo vilkų. Kap. Petrauskas sukviėtė savo draugų būrį ir svečių iš Kauno. Vietos žmonių susirinko apie 30. Nors diena buvo labai karšta, bet vienu varymu pavyko 4 vilkus nušauti, antru—1 vilką. Visi penki jautnikliai ir iš trijų šeimynų. Trys arklininkai ir du avininkai. Visus penkis vilkus automobiliu parvežė į Kauną M. Yčas ir A. Prūsas ir visų noru įteikė Gamtos Tirinėjimo Stočiai, kad kailius numovę prikišus virkščiomis čionai pasiųstų po vieną: Karo Muzėjui, Biržų gimnazijai, Dainavos Ūkio mokyklai, Panevėžio ir Kupiškio gimn.

Rūklės apylinkėje šernai bulves iškasa. Žmonės laukia ir šernų medžioklės.

— **Vėsulos darbai.** Vėlaiškiai (Utenos ap.) Liepos 24 d. ėjo vėsula. Ėjo neplačiu ruožu ir minutės laike sodžiaus vidurį pavertė grūvėsiais, o galus gerokai apdraskė. Sodnus ir medžius išlaužė ir rugius keletui ūkininkų nunešė. Žmonių nei gyvulių aukų nėra.

— **Piliečių balsai.** Iš visų Lietuvos kampų kyla protesto balsai del Tautų Lygos Briukselyje užgirsto p. Hymanso projekto, skaudžiai liečiančio Lietuvos nepriklausomybę. Atskamba balsų ir iš anapus demarkacinės linijos, kuri atskyrė lietuvius nuo Lietuvos.

Vienas toks protesto balsas atėjo iš Sav. apskritys N. Valsčiaus vienuolikos kaimų gyventojų 2086 asm. skaičiuje. Jie protestą baigia šiais žodžiais: „Dabar gi galų gale pareiškiame savo norą, kad mes esame griežtai nusistatę prieš lenkus, o visi norime būti priskirti prie Lietuvos, už tat jeigu pavyktų padaryti sutartis su lenkais, tai prašome būtinai minėtus kaimus, kurie randas ant šito protesto, priskirti Lietuvai mūsų Tėvynei“.

— **Karių Klubas.** Rugpiučio 21 d. Karių Klube bus pirmą syk vaidinama visai naujas veikalas „Nekaltas avinėlis“ 3 veik. komedija. Aišbės vertėmas. Režisuoja Brazulevičius. Kainos paprastos.

Iš Vilniaus.

— Rugpiučio 14 d. Vilniuje šauklama Tautos Taryba, dalyvaujant Vilniaus miesto tarybos nariams ir užimtųjų apskričių atstovams. Taryba siūš savo prašimus Tautų Sąjungai ir svarstys kitus einamus politinius krašto klausimus.

— Vilniaus krašte lenkai, platindami žinias, būsią reikią atremti puolančius lietuvius, išdalijo daug ginklų sodžių gyventojams. Bet pasirodo, kad daugely vietų apsigylė, nes daugelis gudų ūkininkų, gavę nuo lenkų ginklų, dedasi prie sukilėlių. Neseniai lenkų valdžios agentams pavyko sulmti 60 gudų sukilėlių, kurie pavartojo lenkų dovanotus ginklus prieš juos pačius. (G. Sp. B.)

— **Sena giesmė.** „Rzeczpospolita“ rašo: „Deutsche Tageszeitung“ korespondentas praneša, kad pulk. Chardigny pradėjo energingai veikti Kauno valdžią laikintis su lenkais Vilniaus klausime Himanso projekto pagrindais. Tarp kita ko, Chardigny pareiškė, kad Prancūzija negali kesti įtemptų santykių tarp Vokietijos, Rusijos ir Lenkijos ir neišristo Vilniaus klausimo, kuris gali būti naujų suirutėlių akstinas. Gale pulkininkas pasakė, kad jei Lenkija, galutinai išvesta iš kantrybės pultų Kauno Lietuvą, Prancūzija pastarosios neužtartų.

— **Girdo ir pinigų duoda.** Gautomis žiniomis, lenkų okupuotoj Lietuvos daly Vilniaus srity yra pasikildes gandas, jog turys būti balsavimas. Todel dvarininkai dabar bruzda ir važinėja į Vilnių, tai kitur. Į Dukštą atgabena daug degtinės ir dar žada atvežti vieną vagoną. Esanti labai pigi, žmonėms bus parduodama butelis po 200 lenkų markių ir po 9 lietuvių auksinus. Lenkai esą nori apgauti žmones, nes mano, jog, pasigėrę daugiau balsuos už juos.

Vilniaus apylinkėje lenkai gauda jaunus vyrus į kariuomenę. Jaunieji slapstosi, už tai lenkai aprašo visą ūkį. Į Vilnių neseniai atvežė visą basų ir vienais baltiniais naujokų vagoną.

Gudai gyventojai apie Apsą ir apskritai to krašto piliečiai yra labai varinėjami į darbus, ypač kelių taisyti. Žmonės nepatenkinti lenkais ir linke prie Lietuvos valdžios.

Iš Klaipėdos krašto.

— **Naujas krašto prezidentas.** Rugpiūčio 9 d. Klaipėdos krašto direktorijos prezidentu paskirtas dr. Steputaitis.

Vokiečiai Heimatbundininkai sužinoję apie lietuvių kandidato dr. Steputaičio paskyrimą Klaipėdos krašto prezidentu, rengia mitingus protestuoti prieš jo paskyrimą. Paskutinės žinios rodo, kad prefektas į Heimatbundininkų protestus neatsižūri.

— **Įtikinėja lenkus.** Rygos laikraščio „Segodnia“ pranešimu, Klaipėdos prekybos komisija Varšuvoj neva norėjusi įtikinti lenkus, kad busią naudinga abiem, jei Klaipėda įeisianti kantonų būdu į Lietuvos valstybę.

Užsieny.

— **Iš Rusijos.** Šių metų rugpiūčio 1 d. bolševikų valdžia paskelbė dekretą, kad nuo 15 rugpiūčio Rusijoje bus imama mokesnis už laišku siuntimą. Kainos labai gražios, taip už vietos laišką reikia mokėti 100 rub., už siunčiamą į kitą miestą 250 r. atvirukas 100 rub. Apdraustas laiškas 1000 rub. Už kiekvieną telegramą žodj: vietoje 100 rub., į kitą miestą 500 rub. už skubų laiško atnešimą mieste—3000 rub., už miesto—5000 rub.

Kainos gražios „žemės rojuje“.

— **Rusų drama.** Laikraščiu „Lokalanzeiger“ (Berlyne) iš Kopenhagos praneša: Gauta telegrama iš Elsinkų, ten nuolat ateina žinių apie padėtį Rusijoje. Anot tų žinių padėtis keičias dramatiškesniu greičiu. Visur apleistose srityse matai degant ūkiai ir namai. Pabėgėliai prieš bėgdami patys padega kaimus. Nesiliauja negirdėtai didelės pabėgėlių minios ėjusios Maskvos link. Sovietų Vyriausybė pasirodė visų karo priemonių toms minioms į Maskvą neįleisti. Miestas dabar apverstas apkasais. Taip pat visur išstatytos armotos.

— **Bloga valdininkų padėtis.** „Przeгляд Viewczorny“ pranešimu, Lenkų valdininkų Sąjunga kreipiasi į ministrą pirmininką Vitosą memorialu dėl katastrofiškos valdininkų padėties, reikalaujama padidinti algas, paskirstyti krašto brangenybės atžvilgiu į 3 kategorijas.

— **Bado aukos.** Sovietų laikračių apskaičiavimu, kasdien bado aukų būsią į 15—20,000 žmonių. Ukrainoj nuo koleros jau mirę kelios dešimtys tūkstančių.

— **Lloyd George apie Vilnių.** Kopenhaga. „Nationaltidende“ Paryžiaus korespondentas telegrafuoja: Lloyd George „Intransigeanto“ interviuweriu išdėstydamas Anglų nusistatymą Aukštosios Silezijos klausimu, vėl smarkiai užsipuolė lenkus dėl Vilniaus, kuris, Lloyd George'o pareiškimu, buvo jų užimtas prieš Santaryės ir Amerikos vailą ir nutarimą.

— **Nusiginklavimo konferencija.** Anglija, Prancūzija, Italija ir Japonija sutiko dalyvauti Vašingtono nusiginklavimo konferencijoje.

— **Arestavo sovietų Raudonojo Kryžiaus atstovą.** Laikraščiu „Rul“ korespondentas iš Pragos rugp. 11 d. praneša: Sovietų Raudonojo Kryžiaus delegacijos narys, Geicman, čekų policijos areštuotas greitajam traukinį tarp Pragos ir Vienos. Aresto priežastis ta, kad jis mėtė iš traukinio bolševikų atsisaukimus. Apžiūrint bagažą, rasta gausi bolševistinės literatūros.

Lietuviai Latvijoje.

— **„Rygos balsas“.** „Demokratinis lietuvių laikraštis Latvijoje. Išėina šeštadieniais Rygoje“. Adresas: Elzbiėtos g-vė 22. Kaina Lietuvoje 1 mėnesiui—6 auksinal, 6 mėn.—35 auksinal, atskiro Nr. 1½ auks. Atsakomasis red. Mg. A. Juodvalkis, leidėjas—K. Narkevičius.

„R. B.“ įžangos straipsnyje sako: „Ryga davė Lietuvai daug kuriamų pajėgų. Latvijoje pasiliko žmonės kuo nors, daugiausia medžiaginiai, čia pririšti“ tačiau ir „mums, likusiems Latvijoje, yra daug ryšių su Lietuva. Ten turime giminių, draugų, artimų ir daugeliui ten gimtinė, o kaip mūsų tėvynė ji vis bus mums artima. „R. B.“ svarbiausiu uždaviniu ir bus“ kuoplačiausiai teikti žinių iš Lietuvos, ypač kaip iš mūsų tautinio kultūros gyvenimo šaltinio, žinoma, neapeinant nei kitų sričių“. Politikos žvilgsniu „R. B.“ visuomet stengsis būti veiksniumi kylančių abiejų tautų, dabar valstybių, santykių svarstymo veiksniumi, iki tos plotmės, kokios reikalauja jų gimininga praėitis“.

Taigi „R. B.“ žada būti rimtu laikraščiu, spiesti lietuvių pajėgos, jas kreipti į kultūrinį darbą. Žodžiu, „R. B.“ busiąs Latvijos lietuvių kelvedžiu.

— **Kiek mūsų buvo prieš karą?** 1913 metų statistika nustatė Rygoje lietuvių 33,528 asmenis. Kiek tikras tas skaitmuo gana kalbėta jau tuomet. Po visą Latviją prieš karą lietuvių buvo daugiau kaip 60,000.

— **Kiek mūsų dabar?** 1920 m. birželio 14 d. statistika rodo lietuvių skaičių Latvijoje—23,674 asm. Iš jų miestuose gyveno: Rygoje—5,303 asm., Liepojuje—3,738 asm., Daugpily—205 asm., Jelguvoje—616 asm., Rezeknėje—37 asm. Taigi iš viso miestuose—9,899 asm. Tas skaičius dabartiniu momentu nepilnas nes prijungtuose prie Latvijos valsčiuose taip pat lietuvių surasime, o ilukštos apskrity jų net gana daug. Tikrai Palangoje priskirta prie Lietuvos virš pusantro tūkstančio lietuvių. („Rygos Balsas“).

— **„Latvių—Lietuvių Vienybė“.** 6 balandžio 3 m. įsikūrė (Rygoje) draugija: „Latvių—Lietuvių Vienybė“. Josios tikslas yra platinti latvių-lietuvių politinį, tautinį ir ekonominį susiartinimą.

Draugija jau turi 105 narius, kurių dauguma inteligentai arba žymesni valdininkai. („R. B.“)

Ivairios žinios.

Vokietija. Generolas Liudendorfas Miunchene studentų sąjungos susirinkime turėjo kalbą, kurioje atsišaukė į jauną kartą palaikyti „1914 metų vokiečių dvasią“.

Liudendorfo kalba buvo sutikta aplodismentų audromis ir baigiant susirinkusieji dainavo: „Deutschland über alles“.

Prancūzija. Prancūzų okupuotoje Reino apylinkėje viešai įvykdytas mirties nusprendimas, padarytas prancūzų karo lauko teismo prancūzų kareiviui marokiečių šauliui Magometui Ben Amedo, už vokiečių valdininko nužudymą ir apvogimą.

„Le Temps“ duoda tokių smulkmenų. Sušaudymas įvykdyta prie Tonsenheimo aerodromo. 4 val. 30 min. ryto visų įgulos dalių rinktinės (apie 4000 žmon.) ir 68 pulkas jūreivių šaulių visam sąstatė susirinko į egzekucijos vietą.

Čia buvo ir nukautojo vokiečio artimieji, miesto galva, vokiečių oficialiai valdininkai ir žurnalistai.

5 v. 10 min. ryto nuteistas, lydintas savo gynėjo, buvo 50 jūreivių šaulių atvestas į bausmės vietą. Tą pat valandą perskaitytas teismo nusprendimas ir 6 prancūzų kareivių ir 6 jūreivių šaulių rinktinė išėjo prieš nuteistą. Pastarasis atsiskakė užrišti akis ir priišti.

5 val. 28 m. ryto nusprendimas įvykdyta, o kariuomenė muzikos lydima išsiskirstė.

Po ceremonijų prancūzų karo gubernatorius, gen. Šmit, kreipdamasis į prancūzų ir vokiečių žurnalistus pasakė: „Ponai, jūs buvote prancūzų teisingumo liudininkai“.

Italija. Įvesta nesanti brigados generolo pareiga. Tuo būdu ir italų kariuomenėje bus trys generolų laipsniai: brigados generolas (brigadier general), diviziono generolas (major general) ir korpuso generolas (lieutenant general).

Didžioji Britanija. Šiomis dienomis padaryta įdomus mėginimas.

Norfolk'o mieste jūron paleista vokiečių drednoutas šarvuotais „Ost Friesland“, o aerodromo Longley Field 7 aeroplanų eskadrilei buvo duota kibirkštinis įsakymas šią drednoutą bombarduoti.

Orlaviai turėjo bombas po 2000 anglų svarų. Jie pavijo drednoutą už 80 mylių nuo Norfolk'o.

Per 13 minučių nuo bombardavimo pradžios drednoutas nuskendo. Išmesta tik 6 bombos.

Nuo padavimo telegramos ligi drednouto žuvimo išėjo 1 val. 40 min.

Mėginimas parodė, kokią baltą ugnį sudaro plėčiamas oro laivynas prieš karo jūrų laivyną.

Lenkija. Lenkų generalio štabo akademija (61 klausytojas) daro vasaros praktikos darbus, labai plačiai išvystytus.

Akademijai vadovauja prancūzų generalio štabo pulkininkas Faury. Akademijos vadovybėje yra traukinis, kuriame be miegamo ir valgomo vagono, yra auditorijos, kanceliarijos, sanitarijos vagonai, kelios automobilių plotmės ir centralė telefonų stotis.

Nuo 21 ligi 30 liepos akademija darė lauko važinėjimus ir praktikos darbus Poznania apylinkėse; dabartiniu laiku Torne daroma susipažinimų su didžiulėm karo dirbtuvėm ir gamyklom.

Darbas sutvarkytas taip, kad klausytojai nepraleidžia veliui nė vienos minutės.

Laiškai „Rul“ 209 Nr. rašo: karo ministerijoje svarstyta masinio oficerių bėgimo iš lenkų kariuomenės priežastys. Vasaros metu išėjo ligi 50% oficerių korpuso. Karo ministerija nurodo dvi šio reiškinio priežastis: 1) nepakankamas atlyginimas už tarnybą ir 2) nedraugingi civilių žmonių santykiai su oficeriais.

Lenkų kariuomenėje visiškų bemokslų kareivių, nemokančių nei skaityti, nei rašyti, 80,000 žmonių, t. y. apie 20% kariuomenės sudėties. Lavintimo komisijų mokyklose kariuomenės dalyse kovo m. š. m. lavinta 61% visos civilės bemokslų ir pusmokslių sudėties. R. Z.

Oficialė dalis.

Isak. Kar. 181 Nr.

Atostogų reikalai.

Nekartą pasitaiko, kad nevisai sveikti kariai kareiviai nuvažiuavę į atostogas apkrečia savo namiškius apkrečiamomis ligomis. Tam išvengti įsakau prieš paleidžiant kareivius atostogoms, gydytojams patikrinti jų sveikatos stovį ir dalių bei įstaigų viršininkams paleisti tik tuos, kurie bus visai laisvi nuo apkrečiamų ligų. (10 §).

Nekartą karių namiškiai ar giminės, norėdami karį išgauti namon atostogoms, siunčia jiems melagingas telegramas apie jų šeimos narių mirtį, sunkią ligą arba tam panašias. Kad užkirtus šiam neteisėtumui kelią, dalių bei įstaigų viršininkams įsakau panašias telegramas laikyti tikromis tik tas, kurios bus patvirtintos kokio nors atsakomojo asmens (viršaičio, gydytojo, klebono). (11 §).

Redakcijai atsiųstos knygos.

„Skaitymai“ septintosios knygos. Tarp padėtų rašinių yra: J. Švaisto „Taip Dievas davė“ 4 v. drama. Fausto Kiršos—Šešėliai—eilės. V. Krėvės—Vis toji Amerika, kad ji prazūtų—sodž. gyvenimo vaizdelis. Balio Sruogos—Dievų takais. Vl. Parausvinio—Latvių rašytojas J. Rainis.

„Švietimo darbas“—mokslo ir mokyklų reikalams pavestas mėnesinis žurnalas.

„Mūsų Senovė“—Tarp padėtų rašinių yra Senovės tyrimo uždaviniai ir keliai P. Klimo. Vyskupo Valančiaus akcija—Tumo. Vyskupo Valančiaus bylos—Vacl. Biržiškos. Iš Kauno Kronikos—A. Dambausko. Mosėdžio vikaro akcija—Tumo. «Lietuvos Motinėle»—V. Biržiškos. Kaip sekėsi platinti lietuviškos knygos rusų raidėmis. V. Biržiškos. A. Maciejausko byla dėl spaudos gražinimo A. Maciejausko. Lazdijų dokumentai—J. Gutausko. A. Alekšos «Lietuvos Istorija prof. Voldemaro. Biržų pilis ir jos apylinkės P. Kuškio.

Šių mėnesinių žurnalų vardai ir čia patiekto turinio ištraukos patys už save kalba; jei kuri nors švietimo Komisija dar nėra tų žurnalų išsirašusi, vertėtų neatidėliojant tai padaryti. Red.

Leidėjas—Kr. A. M. Karo Mokslo Skyrius.

Redaktorius—Kap. V. Steponaitis.

Lietuvos Valstybės spaustuvė, Kaunas, Totorių gatvė Nr. 14.

89-39,1042